

което се констатира и отъ византийскитѣ лѣтописци, между друго и отъ Прокопия († 562). Тѣзи славяни отъ Мизия съ голѣма готовностъ посрѣщатъ идването на дисциплинираната и военно-организирана Аспарухова дружина, съ едно мълчаливо съглашение ѝ даватъ всичко съдействие въ нейнитѣ стремежи за засилване и основаване на една яка държава. Интереситѣ на заседналитѣ въ полуострова славяни и на придошлитѣ първобългари за разширение на територията на новооснованата държава на югъ отъ Балкана и въ борба противъ Византия, тѣзи интереси сж били главна ръководна мисълъ, за да се сключи и извърши на дѣло единъ пълень сговоръ, единъ съюзъ между дветѣ страни, както се изразява Теофанъ, „подъ договоръ“.

Българитѣ — обединители на славянскитѣ племена — както се спомена вече, — едва ли ще сж били всички отъ турански или хунски произходъ, но най-вѣроятно е въ дружината на Аспаруха да е имало и славяни, които сж спомогнали за лесното и естествено разбиране между дошли и заварени. По този начинъ Аспаруховитѣ българи, както варяжкитѣ руси, германскитѣ франки, изиграватъ една сцепителна, централизаторска и организаторска държавна роля между отдѣлно живѣещитѣ славянски племена. Тѣ не се опитвали да наложатъ на многобройния славянски елементъ каквито и да било свои обичаи, правни понятия и взаимоотношения, обществени и държавни уредби. За първобългаритѣ било достатъчно, че създаватъ и стѣгатъ една държавностъ. Славянскитѣ елементъ всецѣло проявилъ своята вътрешна духовна мощъ, като възприе силната Аспарухова сцепителна и управителна организация, прие и названието българи, като ги асимилира, вѣроятно, още въ първия вѣкъ на взаимно съжителство въ общъ политически и националенъ общественъ животъ.

Следъ първитѣ завоевания на способни и мждри владѣтели и следъ вътрешни междуособия, Крумъ (802—814) съ своята мощна ръка не само закрепява извършеното отъ предходници разширение на държавата на югъ въ Тракия и на западъ въ Македония, но свързва Заддунавска България (Дакия) съ Крайдунавска Мизия, превзема Сръдецъ, запечатва, така да се рече, политическото обединение и стѣга почнатото съ щастливата ръка на Аспаруха и продължено отъ Тервеля (701—718) и Телерига (Церигъ, 768—777) въ повече и повече широки размѣри. Вещиятъ държавенъ строителъ, продължателъ на Крумовата династия, Омортагъ (Мортагонъ, 814—832), засилва още повече обединението и стѣгането на разнитѣ отдѣлни племена, което става вече дѣло свършено.

Въ този формационенъ периодъ на новопоникналата млада българска държава, княжеската властъ се упражнява отъ хана или княза, както се наричалъ българскитѣ държавенъ владѣтель. Централното управление, въ което имало близки до владѣтеля съветници съ турански или азийски титли (тарханъ, кавханъ, копанъ, богатуръ, вагаинъ, коловрусъ и др.), както и новото областно управление, въ което, види се, били запазени старитѣ славянски титли (воеводи, жупани, владалци, челници, князе и пр.) не сж никакъ измѣнили нито демократическия задругарски строй, нито обичайно-правния кодексъ, по който се управлявали вътрешно и автономно отдѣлнитѣ славянски племена. Ханътъ или князътъ не е билъ абсолютенъ монархъ. Неговата властъ била ограничена въ централното управление отъ съвета на воилитѣ (боили), тѣзи велможи (боляри), за които ни говорятъ византийскитѣ лѣтописци. Въ областитѣ, особено въ селата, мѣстнитѣ общински съвети и събори продължавали да казватъ своята дума по разни отрасли на обществения и народенъ животъ. Свиквали се и общи събори (Крумъ). Населението не е имало никакви затворени съсловия. Образували сж се, наистина, постепенно и еволюционно класове на боляри, търговци, земледѣлци, ското-